

VERESS JÓZSEF: KÖNYVBÉ BÚJT FILMEK

A filmmoly

GELENCSÉR GÁBOR

FILMEK ÉS KÖNYVEK KAPCSOLATA – EGÉSZEN MÁSKÉPP.

Film és irodalom kapcsolatáról az adaptációk juthatnak elsősorban eszünkbe. Veress József szellemes összeállítása azonban másról szól: a könyvekben megbúvó filmes utalásokat gyűjtötte össze több évtizedes kitartó szorgalommal. Ahogy az *Ajánlás és kalauz* című rövid bevezetőben elmondja, nem törekedhetett a teljességre, a válogatás vállaltan szubjektív. Elsősorban regényekből, alkalmanként emlékiratokból idéz, a filmszakkönyvek értelemszerűen nem képezik a válogatás tárgyát. Előbb a magyar szerzők könyvei sorakoznak egymás után betűrendben, majd a világirodalom ismert és kevésbé ismert alakjai. Egy szerzőtől akár több könyv, illetve akad olyan mű, amelyből számos és hosszabb idézet olvasható, míg más-kor egy-két sorban kerül elő a könyvek lapjain a filmek világa.

Milyen tanulsága lehet Veress munkájának? Bármennyire nem tekinthető reprezentatívnak a válogatás, az mindenképpen kiderül belőle, hogy a

„Könyvekben megbúvó filmes utalásokat gyűjtött”
(Jean-Luc Godard: Bolond
Pierrot – Jean-Paul Belmondo)

20. és 21. század irodalmát mennyire áthatja a film, a mozi motívuma. A leggyakoribb eset, hogy a szereplők moziba mennek, s bizonyos filmeket néznek meg. A kor- és karakterrajzot egyaránt támogathatja ez a megoldás, hiszen nem mindegy, milyen filmre ülnek be az irodalmi hősök, s éppenséggel igaznak vagy hamisnak tartják a *Casablancát*, korszakosnak vagy bányúnak a *Csillagok háborúját*. A másik gyakori funkciója a filmeknek az irodalmi művekben a hasonlat: egy-egy karakter vagy szituáció megvilágítása a filmekből ismert archetipikus karakterekkel és helyzetekkel. S persze eszünkbe juthat még, milyen nyomot hagyhat az irodalmon a film stilisztikai szempontból, például gyors vágásokkal, flasbackekkel, ráközelítésekkel. Ez azonban már nem tartozik a válogatás körébe, csak azok a részletek,

amelyekben maga a film, a mozi fogalma, illetve ezek konkrét változata – filmcím, szereplő, mozi – előkerül.

Tanulságos a kötet végi filmográfiában felsorolt, majdnem ezer filmcím is. Ahogy Veress sokféle irodalmi művet olvas, úgy azok sokféle filmet idéznek: klasszikust és kortársat, szórakoztatót és szerzőit, hollywoodit és európaiat. A válogatás talán legfelvilanyozóbb élménye az a tágasság és sokszínűség, amely megjelenik e kötet – és az irodalom – filmes lapjain. De érdemes a szerényen háttérbe húzódo szorgalmas jegyzetelőre is felhívni a figyelmet. Személyében egyszerre látunk a biblio- és a cinefilia iránt elkötelezett olvasót, illetve nézőt. Olyasvalakit tehát, akinek a könyvekben a film (is) fontos – a filmekben meg talán a könyv (érdekes volna egy ilyen repertórium is).

Nem lehet szó teljességről, így hiányérzetet sem fogalmazhatok meg. Jóval inkább viszonzásképpen másolom ide a számos izgalmas, továbbolvasásra és -keresgélésre invitáló idézet mellé a saját kedvencemet, meg azért is, hogy képet adjak a könyv szerkesztési elvéről. A kötet összeállítója Esterházy féltucatnyi művéből idéz – íme egy további (amelyből ráadásul adaptáció is készült *Anna filmje* címen 1995-ben, Molnár György rendezésében):

„Sajdította, hogy Anna a babája a fiának. Ez szerda és péntek délelőttönként ölthetett testet – testet öltöttek –, az egyetemi órarendnek megfelelően. Az író is meglepte, hogy anyja minden kérdezősködés és akadékoskodás nélkül segített. Anna türelmetlensége miatt többször is majdnem összefutottak a ház előtt – ha az asszony nem vizsgálta volna akkora buzgalommal a túloldali jegenyék valóban nem érdektelen csúcsait vagy a kihalt strand izgalmas ürességét. Mindig kiöltözött ezeken a délelőttökön (így lett részese? nem, ez túlzás), főként egy sárga puha kosztüm volt elegáns, tenyéryni kék gombokkal, sógornője küldte Milánóból, kit szívből utált. A klasszikus minta szerint moziba ment. Valamiért kizárólag magyar filmeket nézett meg; abszolút verzátus volt az új hullámban, Kósa: *Ítélet*, Gaál: *Magasiskola*, Szabó: *Szerelmesfilm*, Makk: *Szerelem*, ezt szerette a legjobban, meg Jancsót.” (Esterházy Péter: *Hrabal könyve*, Magvető, 1990, 43. l.)

Nos, Veress József ugyancsak verzátus, irodalomban és filmben egyaránt.

PROMENADE PUBLISHING HOUSE, 2020.

